

Салих СЕЛИМОВИЋ, професор
Кладница - Сјеница

ТРИ ЗНАМЕНИТА ПЉЕВЉАКА ИСЛАМСКЕ
ВЕРОИСПОВЕСТИ

*„Човек умире два пута, први пут физички, када напусти овај
свет, а други пут када је заборављен...“*

АПСТРАКТ: Пљеваљски крај, као и сам град Пљевља, дали су импозантан број знаменитих људи, како православних тако и муслимана. Списак тих вредних људи би био веома дуг. Овом приликом истричемо три позната и заслужна грађанина из муслиманске популације чији су рад и дела заслужили да не постану део, нажалост, честе народне амнезије. То не значи да није било и других заслужних Пљевљака којима дугујемо заслужно признање и који су својим радом и остављеним делима обележили богату и занимљиву историју Пљеваља и пљеваљског, а и много ширег краја.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: Пљевља, муслимани, знаменити људи, Хусеин-паша, Омер-бег, муфтија Зекеријаш.

УВОД

Овим скромним прилогом желим да представим многе светле примере сарадње и поштовања између верски подељеног нашег народа, као и појединце који за то имају велике заслуге. Та верска различитост (православље и ислам) није била пресудна у њиховом свакодневном животу као и у тешким временима у којима су окупатори и освајачи остваривали своје империјалне интересе. Да би то остварили са што мање својих жртава, упућивали су Србе против Срба. Ту крваву игру агресори и окупатори су остваривали подстичући политичке, верске и социјалне супротности.

И поред мимикрије и конформизма већег дела муслимана у односима са окупаторима, знатан део муслиманске интелигенције и беговата је упорно радио на освешћивању и припадности српском национу. Овај прилог је и посвећен тим храбрим и часним људима као мој дуг према њима и драгим Пљевљима. За ову прилику смо се фокусирали на три знаменита Србина исламске вероисповести, а то су: Хусеин-паша Бољанић (Газдић), Омер-бег Бајровић и муфтија Зекеријаш Зеки Ћинара. О њима су писали и други аутори, а посебно академик Славенко Терзић, Мишић Петровић, Добрило Аранитовић, Видоје Деспотовић, Јакуб Дургут и др. Сматрао сам се обавезним да и ја дам свој допринос њиховом извлачењу из незаслуженог научног, политичког, па и народног заборав. Остајем у обавези да у следећем издању моје књиге „Знаменити Срби исламске вероисповести“ унесем још неколико познатих и заслужних Срба исламске вероисповести који су живели и деловали у Пљевљима и његовој околини.

Овом приликом у овом раду су представљене биографије помениutih знаменитих Срба муслимана или Срба исламске вероисповести

који су оставили неизбрисив траг у богатој и бурној историји Пљеваља и пљеваљском краја, али и много ширег нашег простора. Осим биографских података представљен је и њихов богат рад на културном, политичком и уопште друштвеном пољу, који је био од интереса не само за наше муслимане већ и за цео српски народ и његов етнички и културни простор.

Не сматрам, можда ни приближно, да сам овим скромним прилогом много, а камоли све рекао о животу и раду ове три знамените пљеваљске личности. У припремању овог рада користио сам разне мени доступне изворе, затим релевантну литературу и *wikipedia* што ће бити и представљено у самом тексту и на крају овог рада. Дугујем извињење оним знаним и незнаним часним Србима муслиманима којих је сигурно било још у Пљевљима и пљеваљском крају који су остали доследни у свом националном освешћењу и друштвеном деловању, а који овом приликом нису уврштени у овај кратки рад.

Пљеваљски крај је и иначе током свог постојања давао бројне и истакнуте личности из различитих области људског деловања. Сви они истицали су се знањем, угледом у својој средини, хуманитарним радом, посебно у развоју складних међуљудских односа и разумевања међу људима, без обзира на верску, националну или било коју другу припадност. На тај начин доприносили су да се Пљевљаци, са свим својим специфичностима, боље разумеју и цене на ширим просторима. На крају овог увода такође желим рећи да је овај рад, који у себи носи историјску поруку и поштовање, дужно подсећање на те несебичне и значајне људе, који су својим радом и делом служили у свом времену једној високо хуманој сврси свакодневног суживота и поштовања верске и на томе засноване културне различитости.

Хусеин-паша Бољанић је рођен у селу Бољанићи код Пљеваља, али је остала непозната година рођења. Отац му је био Бајрам-ага који је пре исламзирања био тада познати српски трговац Бољан Газдић.¹ И данас се у том селу налази гроб његовог оца Бајрам-аге Бољанића. Претпоставља се да је Хусеин-паша Бољанић умро 1594. или 1595. године, јер се после тих година више нигде не помиње у званичним документима. Те године је био на функцији беглер-бега Босанског ејалета и о томе се зна из његовог писма Дубровнику.² Занимљиво је да се овом високом турском достојанственику не знају сигурно ни година рођења ни година смрти. Према неким доступним изворима, пре исламизације се Хусеин-пашин отац населио у Бољанићима код Пљеваља па су по том месту његови исламизирани потомци прозвани Бољанићи. По једној другој верзији предања, по његовом претку Бољану Газдићу је и село Бољанићи добило име, што је вероватније.

Хусеин-паша је прво био субаша Попова поља,³ па санџак-бег Херцеговачког санџака од марта 1567. до марта 1569. године.⁴ После тога је добио место санџак-бега Босанског санџака на којем се задржао до 1572. године. Тада је, тачније 1569. године, градио своју велику задужбину – џамију у Пљевљима, чији је минарет висок 42 метра.⁵ Та

---

¹ Dr Behija Zlatar, *O porodici Boljanić s posebnim osvrtom na Husein-pašu Boljanića*, u: „Husein-paša Boljanić i njegove zadužbine“, Zbornik radova povodom 450-te godišnjice od izgradnje Husein-pašine džamije u Pljevljima“, Pljevlja 2019, str. 54; Салих Селимовић, *Знаменити Срби исламске вероисповести*, СКЗ, Београд 2023, стр. 73.

² Safvet-beg Bašagić, *Kratka uputa o prošlosti Bosne i Hercegovine*, стр. 50, 51.

³ Evlija Čelebi, *Putopis – odlomci o jugoslovenskim zemljama*, стр. 393.

⁴ Тома Поповић, *Spisak hercegovačkih namesnika u XVI veku*, Prilozi za orijentalnu filologiju, XVI-XVII 1966/67, Sarajevo 1970, str. 97-98.

⁵ Јакуб Дургут, *Санаџија Хусеин-пашине џамије 2006-2007* у: Хусеин-паша

монументална грађевина постоји и данас именована као Хусеин-пашина џамија.⁶ Према једној легенди Хусеин-паша је купио плац за градњу џамије од игумана Манастира Св. Тројице који му је, по свој прилици, био рођак. И џамија и манастир су кроз бурне векове занимљиве и богате прошлости града Пљеваља и пљеваљског краја углавном остали сачувани од разарања и пљачке, што је била велика реткост за време тешких ратних збивања и друштвених турбуленција. Претпоставља се да је Хусеин-паша подигао и једну џамију у Пријепољу.

Овај високи турски достојанственик, наше горе лист, од 1572. године је био беглер-бег покрајине Дијарбекир у Малој Азији, а затим беглер-бег Мисира (садашњи Египат) са звањем везира.⁷ После две године повучен је у Цариград. Као беглер-бег Багдада помињао се 1585. године. За беглер-бега Босанског ејалета (вилајета), који је основан око 1580. године, именован је султановим ферманом 1594. године, а већ 1595. године је смењен. Вероватно је умро крајем 16. или почетком 17. века.⁸ Према процени султана и Порте на том месту био је потребан искусан везир који добро познаје месне прилике због рата са Аустријом.⁹ После смене, по неким подацима, отишао је и у Будим (освојен од Османлија 1541. године) код будимског везира Хасан-паше, сина ранијег великог везира Мехмед-паше Соколовића са којима су Газдићи-Бољанићи били у сродству. Заправо, Хусеин-пашин старији брат Синан-бег је био ожењен Шемсом, сестром великог

Бољанић и његове задужбине..., Пљевља 2019, стр. 186.

⁶ Uzeir Bećović, *Husein-pašina džamija*, Podgorica 2007, str. 197.

⁷ Safvet-beg Bašagić, *Znameniti Hrvati, Bošnjaci i Hercegovci u Turskoj Carevini*, Zagreb 1931, str. 28.

⁸ Dr Enes Pelidija, dr Behija Zlatar *Pljevlja i okolina u prvim stoljecima osmansko-turske vlasti*, Pljevlja 1988,

⁹ Pelidija- Zlatar, *Pljevlja i okolina ...*стр. 25.

везира Мехмед-паше Соколовића.¹⁰ Као што је већ на почетку истакнуто, година рођења и смрти овог познатог турског великодостојственика, бега, паше и везира, који је био „наше горе лист“, нису до сада утврђене.

Хусеин-паша Бољанић је, као и његов брат Синан-бег, који је у народу познатији као Кара Синан, био велики добротвор. Градио је бројне задужбине и оснивао вакуфе. Џамије и вакуфи су били језгра будућих турских урбаних насеља као што су тргови, паланке, вароши, касабе и шехери.¹¹ Поред бројних пљевљаских вакуфа, најбогатији и највећи вакуф је био Хусеин-паше Бољанића. Његови вакуфи су се одржали све до тридесетих година 20. века. Овај вакуф је, између осталог, располагао следећом имовином: џамија, мезаристан, шадрван, сахат-кула, турбе, мектеб, хамам – јавно купатило, 34 дућана, двије кахве, седам магаза, пет берберница, два хана, двије собе, Милет башча, ашчиница, два плаца, двије башче, двије куће, пет њива, осам читлука... У попису Херцеговачког санцака из 1570. године, стоји: „... Хусеин-паша, садашњи беглербег Дијарбакира, подигао је џамију у касабима Ташлица. Ко је био главни неимар још увек није нам познато, али на основу других података или посредних извора може се претпоставити да је скицу за ову монументалну џамију урадио тада чувени неимар Хајрудин, који је пројектовао и Стари мост преко Неретве у

---

¹⁰ Синан-бег је био херцеговачки и босански санцак-бег, а своје задужбине подигао је у Чајничу, Невесињу, Јајцу, Бањалуци и др.

¹¹ Behija Zlatar, *O nekim muslimanskim feudalnim porodicama u Bosni u XV i XVI stoljeću*, Prilozi Instituta za istoriju, XVI, 14-15, Sarajevo 1978, str. 81-139; Ема Миљковић, *Пљеваљско друштво – преображај српског трга у османску касабу у: Историја Пљеваља, Пљевља 2009*, стр. 95; Adnan Prekić, *Vakuf Husein-paše Boljanića u funkciji urbanog razvoja Pljevalja u: Husein-paša Boljanić i njegove zadužbine...*, Pljevlja 2019, str. 132, 133.

Мостару...“ Посматрано у ширим оквирима тадашње турско-османске уметности, Хусеин-пашина џамија са тако богатим вакуфом се може сврстати у ред најзначајнијих задужбина тог обима на пространом простору Османске империје. Она је и настала у време чувеног турског градитеља Коџа Мимар Синана.¹² Дакле, најзначајнији и најпознатији објекат овог Хусеин-пашиног вакуфа јесте џамија, која по њему и носи име све до данашњих дана, као што је напред већ и речено. Треба рећи да је Хусеин-паша Бољанић био обдарен, способан и веома образован. Широко образовање је стекао на султановом двору.¹³

Хусеин-пашина џамија

(Извор: Wikipedia)

¹² Коџа Мимар Синан је рођен у Кајсерији 1489/1490, а умро је 1588. године у Истамбулу. Подигао је 360 сакралних и профаних објеката.

¹³ В. Zlatar, О породици Вољјанић...str. 56.

Омер-бег Бајровић
(Извор: Историја Пљеваља)

Омер-бег Бајровић. Пљеваљски Бајровићи су се доселили из Никшића 1878. године, када је Никшић припао Црној Гори. Књаз Никола Петровић је нудио Бајровићима да остану у Никшићу, јер су и тамо били коректни према раји.¹⁴ Даљим пореклом су из Куча и као православци давно су исламизирани. У Пљевљима су важили за веома

---

¹⁴ Салих Селимовић, *Знаменити Срби исламске вероисповести*, СКЗ, Београд 2023. стр. 155.

богату и угледну беговску кућу. У тој породици су се истицали Мехмед-паша Бајровић и Омер-бег Бајровић.¹⁵ Омер-бег је био посебно познат и цењен као добротвор и човек који је знао своје корене и тиме се поносио. Био је противник аустроугарској окупацији Босне и Херцеговине, а посебно њеној анексији 1908. године. Омер-бег је тада изјавио да ће са 1.000 муслимана добровољаца доћи у Србију и борити се против Аустро-Угарске.¹⁶ Омер-бег Бајровић је припадао оном кругу образованих муслимана који су себе сматрали делом српског народа исламске вероисповести.¹⁷

Директор Пљеваљске гимназије Петар Косовић је о Омер-бегу оставио једну интересантну белешку крајем фебруара 1908. године. У њој се каже: „Овде у Пљевљима живи неки Омер-бег Бајровић, ближи сродник паше Бајровића. То је релативно млад човек, од својих 35 година, а стања је веома доброг. Посећује наше кафане, воли помало да пије, и радо се дружи с нашим учитељима. Себе назива Србином мухамеданске вере, што је овде иначе велика реткост и показује се у свакој прилици пријатељ Србима“.¹⁸

Због својих ставова и дружења са Србима православцима Омер-бег је био под присмотром аустријских шпијуна, а турске власти су га биле и ухапсиле и спровеле у сјенички затвор. Само захваљујући интервенцији великог броја угледних грађана био је пуштен на слободу. Међутим, аустроугарска власт није била попустљива. На

¹⁵ Салих Селимовић, *Нека презимена и њихово порекло на простору Старе Рашке – друго проширено и допуњено издање*, Прометеј, Нови Сад 2022, стр. 75

¹⁶ Славенко Терзић, *Пљевља на путу у ново доба (1804-1913)* у: *Историја Пљеваља*, Пљевља 2009, стр. 217.

¹⁷ Исто.

¹⁸ Милић Ф. Петровић, *Документи о Рашкој области 1900-1912*, Архив Србије, Београд 1995, стр.190.

превару је одведен у Сарајево где је, највероватније, у затвору отрован после страховитих мучења.

У Пљевљима су и иначе односи између муслимана и православних били увек коректни. Зато треба поменути још неколико имена вредних сваког поштовања као што су били: Мехмед-паша Бајровић, Омер-бег и Мурат-бег Селмановић, Дервиш Шећер-Кадих (Шећеркадић), породица Ченгић из Потпећа, муфтија Зекеријаш Ћинара и још многи други угледни муслимански прваци и интелектуалци све до данашњих дана.

Омер-бег је обећао, кад се турска војска повуче из Пљеваља, да ће даровати Црну Гору. Када се то догодило 1912. године, дао је тачно 350 овнова рекавши да је то за „обнову Црне Горе”. Том приликом је указом краља Николе унапређен у почасног мајора црногорске војске. Србима је помогао у свему. Имао је велики млин где је млео жито. Давао је многим, једном месечно, кесу брашна. На пример, дао је породици Мирка Папића, потоњег професора математике на Војној академији у Београду, једну кућу за бесплатно коришћење и обавезну кесу брашна месечно. Тај се однос касније претворио у побратимство.

Омер-бег Бајровић је тежио да Пљевља постану модеран град. Направио је спаваоницу у којој су радили кувари из Беча, а гости су били само странци. У своју кућу је унео и клавир на коме је научило да свира неколико пљеваљских средњошколаца. Давао је Омер-бег и велике прилоге и донације као што је урадио за изградњу Пљеваљске гимназије, која је била прва српска гимназија у Старој Рашкој. Помагао је школовање и српских и муслиманских младића у Истамбулу, као што су проф. др Урош Ружичић, др Мехмед Челебић и низ других.

О овом вредном Србину муслиману написао је леп текст познати библиограф, књижевник и публициста Добрило Аранитовић,

Омер-бегов завичајац.

О Омер-бегу је Григорије Божовић писао: „Једна од личности из нашег краја на коју је пала незаслужена сјенка полузаборава јесте и Омер-бег Бајровић, познати национални борац на размеђи прошлог и нашег вијека, у временима која су била бременита проблемима са којима се и наше покољење суочава. У временима мутним и превратним – касније и крвавим као што је ово наше данашње – Омер-бег Бајровић је, сâм, свјесно и непоколебљиво јавно и гласно дао одговор на питање о свом етничком и људском идентитету. Обзнанио је да је – Србин муслиманске вјере. Мало је било његових сузавичајаца и савременика који су га добронамјерно схватили, још мање их је поступило као он“. Додуше, међу њима је понајвише било интелектуалаца, истинских родољуба, књижевних посленика као што су били Осман Ђикић, Авдо Карабеговић Халидбегов, Авдо Карабеговић Хасанбегов, Хасан Ребац, Мехмедбег Капетановић Љубушак, а касније ће се тој часној поворци придружити имена Меше Селимовића, Скендера Куленовића, Изета Сарајлића, Ћамила Сијарића, Иса Калача... Али, у времену Омер-беговом такво његово изјашњавање, како пише Григорије Божовић, било је права саблазан, безмало, отпадништво и ђаурство. Омер-бегов рођени брат, Мехмед-бег, имао је титулу паше, сматрао је себе као и огромна већина пјеваљских муслимана – Турчином. За оне екстремније, дистанцирање од свог порекла, од „влашких“ и „ђаурских“ корена, сматрало се прворазредним задатком. „Аустро-угарским властима пак Омер-бегово становиште је највише боло очи јер су свим силама радиле на томе – а та жеља, какве ли ироније, и данас се разбуктала до усијања – да на међусобно закрвљеним гробовима православних и муслимана поплочају свој продор на Исток, да се докопају Солуна и топлог мора“.

Омер-бег Бајровић је остао постојан у свом опредељењу. Био је одан поданик османске државе, био је искрени верник и није се одрекао своје вере, али је био свестан да није Турчин, Азијат, да је његово духовно и етничко устројство утемељено у српству. Увидео је да је најсличнији свом српском сабрату са којим га веже иста крв, порекло, језик, иста етичка и антрополошка обележја. Вера и поданство турској царевини није оно што у потпуности исцрпљује срж његовог бића. Све увреде и подметања са разних страна подносио је достојанствено. Био је имућан човек, господин, помагао је просвету и културу, штитио сиротињу и обесправљене и сам се због тога излажући непријатностима и прогонима од стране власти.

У зулумћарском времену и режиму, какав је био турски крајем прошлог и почетком 20. века, било је опасно усмено и писмено хвалити пријатеље сиротиње раје. Стога немамо много тога написаног и објављеног о Омер-бегу. Али ипак има и тога. Познати истраживач просветно-културне прошлости некадашње Старе Рашке Вукоман Шалипуровић помиње архивска документа из којих се види један део Омер-бегове активности. И аутор ових редака је у *Цариградском гласнику*, скопском *Вардару* и *Цетињском вјеснику*, наилазио на неке иако штуре податке. Тако *Цариградски гласник* од 13. марта 1909. године јавља да је Омер-бег у *Цетињском вјеснику* објавио чланак у коме предлаже да се у свим отоманским школама у Новопазарском санцаку уведе као редовни предмет српски језик који би по важности предмета дошао одмах иза турског. Исти лист од 3. јула поменуте године бележи да „већ неколико дана борави у Цариграду Омер-бег Бајровић, који је познат као најватренији поборник слоге између муслимана и православних у Новопазарском санцаку“. Скопски *Вардар* од 19. фебруара исте године јавља да је Омер-бег посетио

Пљеваљску гимназију изјавивши да је задовољан њеним радом и том је приликом поновио своје залагање за учење српског језика у муслиманским школама. Међутим, његово целокупно интересовање за просвету и њен напредак није било за штампу. Када је 1907. године изгорела Српска гимназија у Скопљу, од угарка који је потурила небратска бугарска рука, као што је 1904. године Српску гимназију у Пљевљима запалио угарак подметнут од послушника црно-жуте монархије, Омер-бег је био међу првима који су својим добровољним прилозима притекли у помоћ. Преко ондашњег директора Пљеваљске гимназије послао је дванаест дуката за Скопску гимназију да се објави, а још сто наполеона да се не објављује! Омер-бег је о свом трошку школовао неколико српске деце у српској гимназији у Солуну.

Као Србин, као лојални поданик турске царевине, Омер-бег је био непомирљиви противник Аустро-Угарске, што је нарочито дошло до изражаја за време анексионе кризе 1908. године. Подржавао је политику Србије и Црне Горе у време ове кризе, нудио да са хиљаду муслимана добровољаца дође у Србију да се бори против Аустро-Угарске која је анектирала Босну и Херцеговину.¹⁹ Тражио је и оружје из Србије.

Оваквим својим ставовима и понашањем Омер-бег се грдно замерио не само Аустро-Угарској, чији су жбири и шпијуни пратили сваки његов корак, већ и турским властима, које су чекале повољну прилику да га ухапсе. Прилика им се указала 4. новембра 1910. године када су га с Војиславом Ђерасимовићем, Драшком Џуверовићем и Драгом Јоксовићем стражарно спровели у пријеки суд у Скопљу под оптужбом да су организовали побуну сељака пред пљеваљским ућуматом.²⁰

¹⁹ Славенко Терзић, *Пљевља на путу у ново доба (1804-1913)* у: Историја Пљевља, Пљевља 2009, стр. 217.

²⁰ Терзић, Пљевља на путу...стр. 217.

Швапски доушници су забележили 1911. године још један Омер-бегов, са њиховог становишта, неопростив грех. Група од 25 наоружаних одметника, тада познатих кабадахија Раповића, опљачкала је у Краљевој Гори групу сељака из Дробњака. Отела им је, поред осталог, и дванаест товара жита које су купили на пљеваљском пазару. Похашшени Раповићи нису хтели да признају кривицу, па их је пљеваљски мутесариф пустио као невинне. Омер-бег је сам обештетио похаране Дробњаке. Издао им је из свог амбара дванест товара жита и платио трошак за пут што су издангубили код турског суда.²¹

Августа месеца 1914. године, након изненадног и силовитог продора, аустро-угарска војска је заузела Пљевља и допрла скоро до Нове Вароши. Аустријанци су у Пријепољу ухапсили Омер-бега и спровели у Сарајево.²² Окупаторске власти су успут ухапшеног Омер-бега Бајровића везале за ћуприју у Фочи и приморавале сваког ко би прешао преко ћуприје да га пљуне. Хтели су да му се освете за све због чега су га мрзели и затим су га уморили у току рата у сарајевској тамници. Али мукама и пљувањем нису могли да саперу са њега његово српско име нити да окаљају његов људски, слободарски и патриотски лик.²³

Црногорска власт одликовала га је Даниловим крестом а краљ Никола му је 1913. године дао чин мајора црногорске војске. Српска влада одликовала га је Орденом Светог Саве. Једна улица у Пљевљима носи његово име.²⁴

---

²¹ Салих Селимовић, *Знаменити Срби исламске вероисповести*, СКЗ, Београд 2023, стр. 159.

²² Терзић, *Пљевља на путу у ново доба...*, стр. 218.

²³ Селимовић, *Знаменити Срби...* стр. 160.

²⁴ Селимовић, *Знаменити...*стр. 160.

Муфтија Мухамед еф.Зекеријах- Зеки Ђинара
(Извор: Јакуб Дургут, приватни албум)

Мехмед Закеријах – Зеки Ђинара рођен је 15. маја 1878. године у Пљевљима, у угледној и веома богатој породици. Родна кућа му се налази иза Дома културе, у бившој Хаџи-арап махали.²⁵

Основну школу и руждију завршио је 1894. године у Пљев-

---

²⁵ Салих Селимовић, *Знаменити Срби исламске вероисповести – проширено и допуњено издање*, СКЗ, Београд 2023, стр. 183.

љима.²⁶ Наредне године одлази у Цариград, где се посвећује исламским теолошким студијама. Од 1895. до 1908. године завршио је студије и узео иџазетнаму (уверење) од мудериса Хусејна Неџмудина Призренлије. Након тога, положио је муфтијски испит 1909. године, пред Дерс-векилом Јени-шехерли Алиефендијом и одликован Меншуром Шејхул-ислама Мехмед Зијаудином.²⁷

Једна од таквих личности двадесетог века, која је уживала велики углед и заузимала најутицајније положаје у Исламској верској заједници (ИВЗ) у Краљевини Србији и бившој Југославији, између два светска рата, био је муфтија Мехмед Закеријех – Зеки Ћинара. На основу Споразума постигнутог између посланика османске власти у Београду с једне, и Министарства иностраних дела Краљевине Србије с друге стране, као и на захтев Министарства, Мехмед Зекеријех – Зеки Ћинара 1909. године постављен је за нишког муфтију, јер је и сам изразио жељу за том функцијом. У Нишу и његовој околини у том времену, од свих српских градова где су живели муслимани, бројчано их је било највише. Зато је за седиште муфтије, као верског муслиманског поглавара, одабран Ниш.

Два дана касније 1909. године (23. ребиул-еввела 1327. године по Хиџри), по одобрењу Шејхул ислама, мураселом Румелијског Кадисаскера, постављен је за нишког кадију, са овлашћењем да расправља шеријатске спорове међу муслиманима у целој Краљевини Србији.²⁸ На овој дужности Муфтија Мехмед Зекеријех – Зеки Ћинара остао је

---

²⁶ Славенко Терзић, *Пљевља на путу у ново доба (1804-1913)* у: *Историја Пљевља*, Пљевља 2009, стр. 256.

²⁷ Селимовић, исто.

²⁸ Nadir Dacić, *Pljevaljsko muftijstvo (1930-1936)* u: Husein-paša Boljanić i njegove zadužbine, Pljevlja 2019, str. 138, 139.

до краја априла 1914. године.

На овим пословима испољио је изузетну стручност и праведност, па је као такав био признат и познат, и код народа и код власти. Декретом Шејх-ул-ислама Несиб Абдурахмана 1909. године, а на основу султанске ираде, одликован је великом верском титулом Бруса Хариц- Мудериси, што му доноси још већи углед и поштовање, али и признање за његов коректан рад.

Декретом председника Владе Краљевине Србије крајем јула 1914. године постављен је за вршиоца дужности врховног муфтије у Београду, а за врховног муфтију у Београду постављен је Указом краља Александра I, од 22. марта 1921. године. На тој дужности се налазио до 1929. године. У међувремену, извршио је бејат (заклетву) последњем Халифи Абдул-Мециду 24. априла 1922. године.²⁹

Гинара на сахрани краља Петра I Карађорђевића 16. 8. 1921. год.

(Извор: Јакуб Дургут, приватни албум)

²⁹ Селимовић, исто.

Као врховни муфтија у Београду, имао је петнаест окружних муфтијстава у Србији, Санцаку (Старој Рашкој - С.С) и Црној Гори. Потом је, исте 1929. године, постављен за Врховног шеријатског судију, са седиштем у Скопљу.³⁰

Муфтија Зеки Ћинара је и на овој високој верској функцији показао своју велику активност и у Скопљу и у Београду. Он је успешно обављао и низ других послова. Посебно је радио на изналагању многих решења за бољи заједнички живот припадника свих вероисповести и истицао је у свакој прилици оне примере из живота наших народа који их спајају. Када су у априлу 1941. године бугарске окупационе трупе ушле у Скопље, протерале су муфтију Мехмеда Зекија Ћинару као непожељну личност у његово родно место Пљевља. Чак му је тада и живот био угрожен.³¹

Муфтија Зекеријех Ћинара је боравио у Пљевљима од 1941. до 1944. године. У свом родном граду је са својом породицом дао значајан допринос отпору окупатору и другим непријатељима и његовим помагачима. Италијанска окупациона власт је Муфтији Ћинари понудила високу плату јер је он и даље био врховни шеријатски судија, али и веома угледна личност у Пљевљима. Муфтија је ту понуду окупаторских власти са презиром одбио. Живео је од своје уштеђевине и скромних прихода са породичног имања. Овај његов гест имао је знатног утицаја на суграђане да бојкотују и одбијају сарадњу са окупатором и њиховим помагачима.

Од првих дана НОП-а његови синови Џелал и Џевад као и кћерка Невзада, који су били скојевци, активно се укључују у Народ-

---

³⁰ Терзић, *Пљеваљски крај*...256.

³¹ Селимовић, исто.

ноослободилачки покрет. Невзада је прва муслиманка из пљеваљског краја, која је отишла заједно са својом браћом у партизанске јединице. Муфтија Мехмед Зекеријах – Зеки Ћинара стално је био на мети и под присмотром окупационих снага, па су га Немци били осудили на смрт, како због његовог држања, тако и због одласка синова и кћерке у Народноослободилачку борбу (НОБ). Муфтија је био о томе обавештен од својих пријатеља који су то сазнали. Муфтија Зеки Ћинара зато тајно одлази на Косово, где се у околини Приштине скрива од окупаторских власти које су га упорно тражиле ради извршења смртне казне. На Косову је дочекао ослобођење земље.³² Власти нове Југославије су га задржале у Приштини где је обављао дужност повереника. По Уставу донесеном 1946. године шеријатско право изгубило је свако значење и шеријатски суд је укинут, а његов поглавар Мехмед Зекаријах – Зеки Ћинара отишао је у заслужену пензију. После пензионисања муфтија је отишао у Скопље, где је живео све до смрти 1956. године.³³

Муфтија Мехмед Зекерија – Зеки Ћинара носилац је веома значајних одликовања и признања. Поред већ поменуте верске титуле, за патриотско држање у току првог светског рата одликован је Карађорђевићевом звездом, највећим одликовањем између два светска рата. Од краља Александра Карађорђевића Муфтија Зекеријах је одликован Орденом Светога Саве III, II и I степена са лентом. Муфтија је одликован и од султана Мехмеда V Решада орденом Османлије IV степена. За заслуге у току НОБ-а, послератне обнове и изградње и његовог деловања на плану јачања заједништва, председник Југославије Тито га је одликовао

³² Maksud Mahmutović, *O pljevljskim muftijama 19. i 20. stoljeća* u: Husein-paša Voljanić i njegove zadužbine, Zbornik radova, Pljevlja 2019, str. 171.

³³ Селимовић, исто.

Орденом братства и јединства са златним венцем. Ћинара је носилац и других признања и титула. Сва ова признања говоре о каквој је личности реч. Осим народа, муфтију Мехмеда Ћинару веома су ценили и поштовали и домаћи и страни државници. Сарађивао је са СПЦ и био је лични пријатељ са патријархом Варнавом који такође био Пљевљак.³⁴

О овом високом муслиманском верском достојанственику се не зна много ни у његовом родном граду. Његов портрет објављен је у публикацији „Муслимани у Југославији“ 1930. године. Стога би било неопходно боље расветлити његов лик и обележити његово име неким делом које ће трајати.

Пре неколико година један део Улице народне револуције у Пљевљима добио је назив Мехмед Зекеријех Ћинара.

---

³⁴ Maksud Mahmutović, *O pljevljskim muftijama 19. i 20. stoljeća* u: Husein-paša Boljanić i njegove zadužbine, Zbornik radova, Pljevlja 2019, str. 171.

Литература:

1. Бећовић, Узеир. Хусеин-пашина џамија, Подгорица 2006.
2. Dacić, Nadir. Pljevaljsko muftijstvo (1930-1936), u: Husein-paša Boljanić I njegove zadužbine, Zbornik radova, Pljevlja 2019.
3. Durgut, Jakub. Sanacija Husein-pašine džamije 2006/2007, u: Husein-paša Boljanić I njegove zadužbine, Zbornik radova, Pljevlja 2019.
4. Zlatar, Behija. O porodici Boljanić s posebnim osvrtom na Husein-pašu Boljanića u: Husein-paša Boljanić i njegove zadužbine, Zbornik tradova, Pljevlja 2019.
5. Zlatar, Behija. O nekim muslimanskim feudalnim porodicama u Bosni u XV i XVI stoljeću, Prilozi Instituta za istoriju XVI, 14-15, Sarajevo 1978.
6. Martinović, Niko. Crna Gora, Biografski zapisi 1 i 3, Podgorica 2004.
7. Mahmutović, Maksud. O pljevaljskim muftijama 19. i 20. stoljeća u: Husein-paša Boljanić i njegove zadužbine, Zbornik radova, Pljevlja 2019.
8. Миљковић, Ема. Пљеваско друштво - преображај српског трга у османску касабу у: Историја Пљеваља, Пљевља 2009.
9. Pelidija, Enes i Zlatar, Behija. Pljevlja i okolina, Pljevlja 1988.
10. Петровић, Ф. Милић Документи о Рашкој области 1900-1912, Архив Србије, Београд 1995.
11. Popović, Toma. Spisak hercegovačkih namesnika u XVI veku, Prilozi za orijentalnu filologiju, XVI-XVII 1966/67, Sarajevo 1970.
12. Prekić, Adnan. Vakuf Husein-paše Boljanića u funkciji urbanog razvoja Pljevalja, u: Husein-paša Boljanić I njegove zadužbine, Zbornik radova, Pljevlja 2019.
13. Safvet-beg Bašagić, Znameniti Hrvati, Bosanci i Hercegovci u

- Turskoj Carevini, Zagreb 1931.
14. Safvet-beg Vašagić, Kratka uputa o prošlosti Bosne od 1463-1850, Sarajevo 1900, reprint Zagreb 1989.
  15. Селимовић, Салих. Знаменити Срби исламске вероисповести – друго проширено и допуњено издање, Београд 2023.
  16. Селимовић, Салих. Нека презимена и њихово порекло на простору Старе Рашке, Прометеј, Нови Сад 2022.
  17. Терзић, Славенко. Пљевља на путу у ново доба (1804-1913), у: Историја Пљеваља, Пљевља 2009.
  18. Терзић, Славенко. Стара Србија-драма једне цивилизације, Нови Сад 2013.

Извори:

1. Grupa autora: Sinan-beg Boljanić, Istorijski leksikon Crne Gore, knj.1 i
3. „Daily Press - Vijesti“, Podgorica 2006.
2. Deliћ, Kenan. Glas islama 320.
3. Durgut, Jakub. Glas islama.
4. Мујезиновић, Ферид. „Политика“ од 08.09.2006.
5. Ћинара, Мехмед, Dostupno na pvportal.me/2014/06/mehmed-zakeri-jah-zeki-cinara-muftija-kraljevine-iugoslavie/ (preuzeto 27. maja 2022.)
6. Husein-paša Boljanić i njegove zadužbine, (Naučni skup povodom 450 godina od izgradnje Husein-pašine džamije u Pljevljima), Pljevlja 2019.
7. Evlija, Ćelebi. Putopis, odlomci o južnoslovenskim zemljama (preveo Hazim Šabanović), Sarajevo 1996.
8. Wikipedia

Salih SELIMOVIC

ABSTRACT: The Pljevlja region, as well as the city of Pljevlja itself, produced an impressive number of notable people, both Orthodox and Muslim. The list of those hardworking people would be very long. On this occasion, we highlight three well-known and deserving citizens from the Muslim population, whose work and deeds deserve not to become part of, unfortunately, frequent popular amnesia. This does not mean that there were not other deserving people from Pljevlja to whom we owe a well-deserved recognition and who marked the rich and interesting history of Pljevlja and the Pljevska region, as well as the wider region, with their work and legacy.

KEY WORDS: Pljevlja, Muslims, famous people, Husein Pasha, Omer Bey, Mufti Zekeriah.